

Nr 200.

Av herr Lindhagen, om förstakammarproblemet m. m.

Framställningar om ändring i föreskrifterna för valbarhet till första kammaren förekomma titt och ofta. Vid sista riksdagen beslöt konstitutionsutskottets majoritet göra slag i saken på det sättet, att den i stället hemställde om förslag till sådana ändringar i valbarhetsvillkoren, som utan att utplåna karaktärskilnaden mellan riksdagens båda kamrar voro ägnade att tillföra första kammaren en allsidig sammansättning. Detta har förefallit mången vara ett dunkelt tal liksom ock den motivering, som åtföljde förslaget. Det senare bifölls i första kammaren och avlogs i den andra.

Emellertid synes den nuvarande regeringen ha upptagit på visst sätt konstitutionsutskottets hemställan. Den har nämligen den 29 oktober 1926 förordnat sakkunnige för en utredning i viss mån av förstakammarproblemet, kallade "1926 års förstakammarsakkunniga"! Uppdraget avsåg "att inom justitiedepartementet verkställa utredning och avgiva förslag rörande ändrade grunder för val och valbarhet till riksdagens första kammare, ävensom, efter närmare bestämmande av chefen för justitiedepartementet, i de övriga frågor, vilka i sådant sammanhang finnas böra komma under övervägande". Någon annan instruktion är icke given och någon utvidgning av uppdraget lär ännu icke ha ifrågakommit.

Läget är nu sålunda, att kommittén är hänvisad att hitta på något. Detta är ett stort äventyr, som vilar icke blott över första kammaren utan över hela svenska folket. Man vet, hur det går till i dylika fall lätteligen. Vad som helst tages till sist av majoriteterna. Det måste väl sägas, att en regering bör först tillägna sig några egna grundsatser i en så allvarlig angelägenhet som denna.

Det synes dessutom ej ingå i kommittéuppdraget, vad som många anse vara den rätta lösningen, nämligen första kammarens avskaffande. Detta program har alldeles sjunkit undan i riksförsamlingen, och det är knappast någon bland partiledningarna, som sysselsätter sig ens i tankarna med ämnet. Vi äro således alla för närvarande mycket glada i vår första kammare.

Vore det för övrigt icke en välsignelse att befria det svenska folket åtminstone från en valrörelse med dess strider, omkostnader, besvär och ofta för alla otillfredsställande utgång. I dessa sparsamhetens tider skulle landet dessutom förskonas från att bekosta första kammarens stora budget.

Vad kan anledningen vara till motståndet? Det finns ju enkammarsystem i andra länder. Jag tror, att det främst beror därpå, att förstakammareledamöterna fått arvoden. Det är angenämt, och därför tycka vi också, att det är riktigt att kunna stoppa in i första kammaren vänner och anhängare, som icke få rum i den andra. Emellertid kunna vi ej undgå den anmärkningen, att två kam-

mare med så lika grundval väl äro överflödiga. Detta medgives ofta, och ur detta medgivande har nu framkommit försöket att finna någon utväg för att göra skillnaden större.

Första frågan blir då, vad första kammaren i sitt förändrade skick skall fylla för uppgift. Det svaras då allmänt såsom det befriande ordet, att kammaren skall representera "sakkunskapen". Detta är för det första ganska oförsynt mot andra kammaren. Men det är också särdeles farligt, ty med sakkunskap menar man teknisk sakkunskap utan hänsyn till sinnelaget. Dylig insikt kan inhämtas i alla fall för de olika uppgifterna, såsom hitintills sker på de flesta områden.

Ingenting kan vara äventyrligare än att inrätta en beslutande folkrepresentation för den tekniska sakkunskapen. Riksdagen måste väl vara målsman för de mänskliga behoven och helst för den sakkunskap, som är motsatsen till den tekniska, nämligen samvetets. Uppriktigt sagt hotar första kammaren att genom en sådan reform bli en representation företrädesvis för all slags byråkrati och överklasseri. Konstitutionsutskottets ovannämnda utlåtande gav oss en försmak, då där ifrågasattes exempelvis en viss tids ledamotskap av riksdagen eller av landsting, stadsfullmäktige, kommunalfullmäktige eller kommunalnämnd såsom valbarhetsvillkor.

För övrigt påkallar väl den parlamentariska krisen och i varje fall sambandet mellan statsmakternas olika avdelningar, att den av regeringen anbefallda granskningen får omfatta hela systemet. Andra kammaren behöver också överses och regeringens styrelse icke mindre, såsom erinrats i motionen nr 199, vilken även här återopas. Vad där anförts gäller i stort även riksdagens och partiernas organisation sådan tidsandan nu utvecklats den.

På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla:

1) att regeringen måtte bestämma sig för vissa huvudsakliga riktlinjer för den av regeringen igångsatta utredningen av förstakammarproblemet samt giva offentlighet åt sin sålunda intagna ståndpunkt;

2) att i detta övervägande må ingå frågan om första kammarens avskaffande;

3) att den förenämnda utredningen om förstakammarproblemet måtte vidgas till att, så vitt på grundlagsformerna ankommer, omfatta även en förstärkning av andra kammarens ställning såsom en effektiv folkrepresentation; och

4) att berörda utredning även må omfatta en därmed sammanhängande omläggning av regeringssättet och därav påkallade grundlagsändringar.

Stockholm den 20 februari 1927.

Carl Lindhagen